

зависит от выработки общего мнения и возможности удовлетворения национальных интересов.

Список литературы:

1. Дробязко С.Г. Юридическая природа гармонизации законодательства в процессе его совершенствования [Электронный ресурс] / С.Г. Дробязко // Электрон. б-ка Белорусского государственного университета. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/33502/1/14%20%D0%94%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%8F%D0%B7%D0%BA%D0%BE.pdf>
2. Дубовик О.Е. Налоговые трансформации Украины в контексте интеграции в мировое экономическое пространство / О.Е. Дубовик // *Налоги и финансовое право*. – 2014. – № 3. – С. 307-311.
3. Курдяев А.Е. Финансово-правовое регулирование налоговой гармонизации в Европейском союзе: автореф. дис. на соиск. уч. степени кандидата юридических наук по спец. 12.00.04 – Финансовое право, налоговое право, бюджетное право / А.Е. Курдяев. – М., 2012. – 25 с.
4. Матюшин А.В. Монетарное стимулирование развития экономики США и его уроки для Украины / А.В. Матюшин, Е.В. Вишневецкая // *Экономика промышленности*. – 2014. – № 4 (68). – С. 5-30.
5. Момбелли А. Швейцария откажется от налоговых привилегий для холдингов [Электронный ресурс] / А. Момбелли // [swissinfo.ch](http://www.swissinfo.ch/rus). – 2014. – 29 окт. – Режим доступа: <http://www.swissinfo.ch/rus>.
6. Погорлецкий А.И. Конвергенция национальных налоговых систем / А.И. Погорлецкий // *Вестник Санкт-Петербургского*

государственного университета. – Серия 5. – 2005. – Вып. 2. – С. 65-73.

7. Погорлецкий А.И. Налоговые аспекты расширения Европейского союза / А.И. Погорлецкий // *Вестник Санкт-Петербургского государственного университета*. – Серия 5. – 2005. – Вып.1. – С. 30-39.

8. Погорлецкий А.И. Современные налоговые реформы в Германии и Франции / А.И. Погорлецкий // *Вестник Санкт-Петербургского государственного университета*. – Серия 5. – 2002. – Вып. 1. – № 5. – С. 78-89.

9. Sinn H.-W. Tax harmonization and tax competition in Europe / H.-W. Sinn // *European economic review*. – 1990. – № 34. – P. 489-504.

10. Frenkel J.A. International taxation in an integrated world / J.A. Frenkel, A. Razin, E. Sadka. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1991. – 239 p.

11. Frenkel J.A. International VAT harmonization: economic effects / J.A. Frenkel, A. Razin, S. Symansky // NBER: NBER working paper series. – 1991. – March. – №3656. – 42 p.

12. Tax payments (number). The World Bank. Режим доступа: <https://data.worldbank.org/indicator/IC.TAX.PAYM>.

13. Taxes on income, profits and capital gains. The World Bank. Режим доступа: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.YPKG>. CN.

14. Time to prepare and pay taxes. The World Bank. Режим доступа: <https://data.worldbank.org/indicator/IC.TAX.DURS>.

15. Ресурси та моделі глобального економічного розвитку: монографія / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Я.М. Столярчук та ін. за заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. К.: КНЕУ, 2011. – 703с.

УДК : 338.4

Кубай О.Г.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри аграрного менеджменту,
Вінницький національний аграрний університет*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ

Кубай О.Г.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри аграрного менеджменту,
Вінницький національний аграрний університет*

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕГИОНА

Kubai O.G.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
of the Department Agrarian Management,
Vinnytsia National Agrarian University*

PROBLEMS OF MANAGEMENT OF FOOD INDUSTRY DEVELOPMENT OF THE REGION

Анотація. У статті досліджено стан та проблеми розвитку підприємств харчової промисловості України та Вінницької області. Виявлено, що підприємства харчової промисловості забезпечують найвищі темпи зростання обсягів виробництва продукції у порівнянні з іншими галузями національної економіки. Проаналізовано тенденції виробництва та реалізації продукції переробного підкомплексу. Розглянуто напрями та пріоритети розвитку перспективної галузі.

Аннотация. В статье исследовано состояние и проблемы развития предприятий пищевой промышленности Украины и Винницкой области. Вывявлено, что предприятия пищевой промышленности обеспечивают высокие темпы роста объемов производства продукции по сравнению с другими отраслями национальной экономики. Проанализированы тенденции производства и реализации продукции перерабатывающего подкомплекса. Рассмотрены направления и приоритеты развития перспективной отрасли.

Abstract. The article examines the state and problems of development of food industry enterprises in Ukraine and Vinnytsia region. It was found that the food industry enterprises provide the highest growth rates of production compared to other sectors of the national economy. Trends in production and sales of products of the processing subcomplex are analyzed. The directions and priorities of development of the perspective branch are considered.

Ключові слова: харчова галузь, переробна промисловість, підприємства, продукція, ефективність.

Ключевые слова: пищевая отрасль, перерабатывающая промышленность, предприятия, продукция, эффективность.

Keywords: food industry, processing industry, enterprises, products, efficiency.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток підприємств промисловості України характеризує собою процес зміни визначальних характеристик економічної системи, зокрема, її елементів, зв'язків між ними та пропорцій розвитку. Це стосується не тільки економіки в цілому, а й її підсистем галузевого рівня, серед яких особливу роль відіграє харчова промисловість. Зважаючи на пріоритетну роль галузі для суспільства, її прискорений розвиток повинен бути одним із пріоритетів державної соціально-економічної політики. Саме підприємства харчової промисловості можуть забезпечити істотне зростання ВВП і допомогти зайняти Україні одне з провідних місць на ринку продуктів харчування на світовій арені.

Останнім часом розвиток харчової промисловості в Україні характеризується різким зниженням технологічного рівня виробництва, скороченням обсягів і асортименту продукції, погіршенням її якості, затуханням інвестиційного та інноваційного процесів, витісненням національних харчових продуктів з внутрішнього й зовнішнього ринків продовольчих товарів, зменшенням обсягів надходження до бюджету та валютних надходжень у країну від експортних операцій галузі тощо.

Основною метою розвитку країни у довгостроковій перспективі, що поставлена Планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року, є перетворення моделі економіки України із сировинної на високотехнологічну та висококонкурентну [1]. На сьогодні ж у структурі промислового виробництва України, як зазначено в цьому документі, переважають сировинні експортоорієнтовані виробництва. Проте в окремих галузях харчової промисловості наростаючий дефіцит вітчизняних сировинних ресурсів, швидка зношуваність основних засобів виробництва, а також недостатність фінансових ресурсів для їхнього відтворення створюють бар'єри конкурентоспроможному розвитку галузі та продовольчій безпеці країни. Недостатні обсяги

виробництва вітчизняної сільськогосподарської сировини, зокрема, для м'ясопереробної та молокопереробної галузей, зумовлюють появу на ринку продовольства фальсифікованої продукції, небезпечної для життя та здоров'я споживачів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам розвитку підприємств харчової промисловості присвятили праці такі вітчизняні вчені, як Б.М. Данилишин, Л.В. Дейнеко, Г.М. Заболотний, В.І. Захарченко, Г.М. Калетнік, А.Г. Мазур, К.В. Мазур, М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк та інші.

Аналіз опублікованих праць, присвячених дослідженню цієї багатогранної проблеми, показав, що вона є ще недостатньо дослідженою, як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Необхідність вирішення науково-методичних питань та надання рекомендацій прикладного характеру щодо формування та реалізації розвитку підприємств харчової промисловості зумовили необхідність даного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Харчова промисловість є важливою складовою аграрного сектора економіки, яка відіграє провідну роль у вирішенні проблем щодо забезпечення населення продуктами харчування в асортименті та обсягах, достатніх для формування збалансованого харчового раціону. Маючи значні можливості, галузь може забезпечити внутрішні потреби населення країни у продовольчих продуктах, на які припадає понад 50% особистого споживання. Використовуючи сировину рослинного і тваринного походження, харчова промисловість більшою мірою, ніж інші види виробництв, пов'язана із сільським господарством. Близько 60% сільськогосподарської продукції надходить на промислову переробку, 25% споживається у свіжому вигляді, а решта використовується у сільському господарстві.

Харчова промисловість є інтегрованою галуззю агропромислового сектору. До її складу входять харчосмакова, м'ясо-молочна, рибна, борошномельна, круп'яна та комбікормова галузі.

Кожна з цих галузей об'єднує групу спеціалізованих з виробництва продовольчих товарів, як правило, із сировини рослинного та тваринного походження. Більша частина галузей для виробництва продуктів харчування здійснює первинну переробку сільськогосподарської продукції одержуючи окремий компонент: борошна з зерна, крохмалю з картоплі, цукру з цукрового буряка, рослинного масла з соняшника та ріпаку тощо. Проте, є галузі харчової промисловості, які потребують лише вторинної переробки сировини для виготовлення продуктів харчування: хлібопекарська, макаронна, кондитерська [2].

Протягом останніх десятиліть харчова промисловість забезпечує найвищі темпи зростання обсягів виробництва продукції у порівнянні з іншими галузями національної економіки. Галузь входить в трійку лідерів (у 2017 р. разом з галузями машинобудуванням та металургійною забезпечено 52 % приросту промисловості в цілому). Загалом, у структурі промислового виробництва України, за 2017 р. частка харчової промисловості у валовому внутрішньому продукті становила 8 % [3].

За 2014–2018 рр. обсяги виробництва у галузі зросли до 3,3%. Проте, у харчовій промисловості за окремими часовими періодами спостерігається деяка нестабільність у нарощуванні виробництва продукції (рис.1).

Зокрема, у 2014–2016рр. виробництво зростало до 2,9% та 1,3%. За 2017 р. у зв'язку зі зменшення обсягів виробництва підакцизної групи товарів, цукру та олії відмічено падіння до 5,0 %. У 2018 р. галузь знову нарощує обсяги промислової продукції до 2,5%. Втім, за 2014 р. у порівнянні з 2013 р. у харчовій галузі виробництво продукції зменшилося до 2,1% (індекс виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів становив 88,8), зокрема харчових продуктів – на 1,8%, водночас випуск напоїв збільшився на 0,6%. Серед продукції галузі менше виготовлено хліба та виробів хлібобулочних на 13,2 %, молока рідкого обробленого, йогурту та інших ферментованих чи сквашених молока та вершків, молока та вершків, жирністі більше 6 % – на 9,2 -11,1 %, печива солодкого і вафель – на 6,3 %, спредів та сумішей жирних – на 7,2 %, молока і вершків сухих – на 6,2 %, сирів жирних – на 5,5 %, продуктів молоковмісних – на 2,9 %, масла вершкового – на 2,4 % [4].

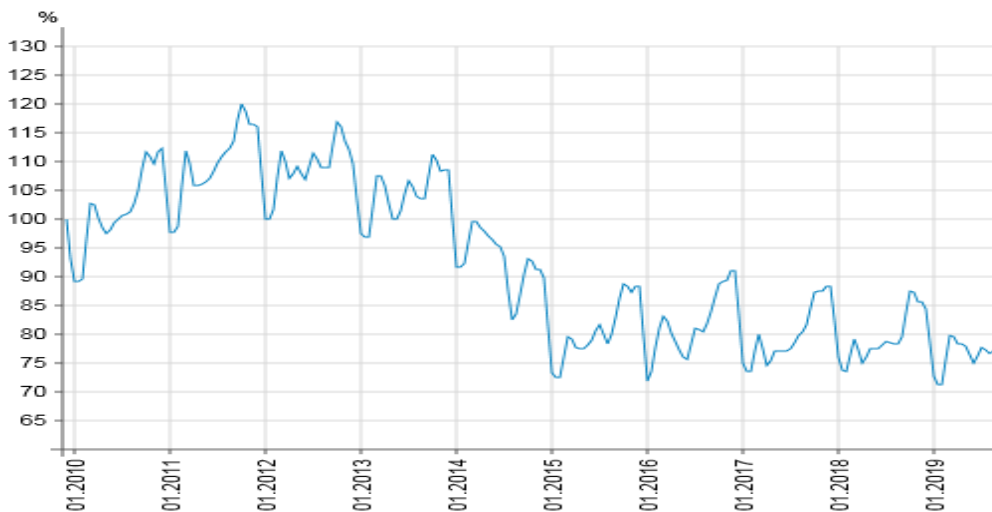


Рис. 1. Індекс промислової продукції в Україні за 2009-2019 рр.

Незважаючи на зниження обсягів виробництва з 2010 р., харчова промисловість обіймає перше місце за обсягами реалізованої продукції серед всіх галузей промисловості України. За 2014 р. частка харчової промисловості в обсязі реалізованої промислової продукції складала 268,2 млрд грн або 21,6 %. Основними видами продукції, які складають структуру товарного асортименту є: виробництво олії та тваринних жирів – 56,4 млрд грн (22,1%), виробництво м'яса та м'ясних продуктів – 33,6 млрд грн (13,2%), виробництво молочних продуктів – 29,7 млрд грн (11,6%), виробництво напоїв – 30,1 млрд грн (11,8%), виробництво хліба, хлібобулочних та борошняних виробів – 18,5 млрд грн (7,2 %) [18, 19]. Така ситуація вказує на структурну розбалансованість галузі та посилення процесів міжгалузевої

поляризації. Оскільки, з поміж інших життєво необхідних потреб населення країни, в першу чергу, віддає перевагу придбанню продуктів харчування. Втім, продуктивний набір українців засвідчує задоволення харчового раціону в більшій мірі з кількості, а не якості вживаних продуктів. Це пов'язано з низькою купівельною спроможністю населення країни, що у свою чергу ускладнює фінансовий стан підприємств харчової промисловості.

У харчовій промисловості України створені сприятливі умови для залучення іноземних інвестицій, обсяги яких за останні 5 років зросли майже вдвічі. На розвиток галузі отримано майже 3 млрд дол. США іноземних інвестицій, що складає 18,4 % від обсягу прямих іноземних інвестицій у промисловість країни та майже 6 % загального

обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України. Найбільш інвестованими галузями харчової промисловості є виробництво: напоїв – 1110,2 млн дол. (40,6 %), олії та тваринних жирів – 419,1 млн дол. (15,3 %) та інших харчових продуктів (цукор, кондитерські вироби тощо) – 602,9 млн дол. (22,1 %) [5].

Вітчизняна харчова промисловість об'єднує 22 спеціалізовані галузі, до яких входить понад 40 основних виробництв. Провідні галузі: м'ясна, олійно-жирова, кондитерська, молочна, спиртова, борошномельна, цукрова. У загальній структурі виробництва продовольства найбільша частка, понад 27,94%, припадає на продукцію олійно-жирової промисловості, 13,3% – м'ясо та м'ясної продукції, 10,5% – молочні продукти, 11% – напої.

Як засвідчують дані, представлені на рис. 2, з 2009 по 2011 роки результативність галузі знижувалася в середньому на 3-6% щорічно, внаслідок негативного впливу світової фінансової кризи на економіку України загалом та на діяльність підприємств харчової промисловості зокрема. З 2011 по 2014 роки приріст в обсягах виробництва складав щорічно 1-3 %. За останні 4

роки динаміка обсягів виробництва була нестабільною. Спади виробничої діяльності спостерігалися у 2015 та 2017 роках, на 5% та 10,7% відповідно, зростання виробництва – на 2,5% та 3,9% у 2014 та 2016 роках. Але в цілому, порівняно з 2009 роком, лінія тренду свідчить про загальну тенденцію до зниження темпів виробництва, що є наслідком низької платоспроможності населення. Починаючи з 2014 року харчова промисловість на загальнодержавному рівні займає перше місце за обсягами реалізованої промислової продукції серед всіх галузей промисловості і має позитивну динаміку питомої ваги. В 2014 році було реалізовано продукції на суму 254,5 млрд. грн., що склало 18,2% в загальному обсязі. В 2015 році обсяги реалізованої продукції галузі склали 261,8 млрд. грн. або 19,3% від загального обсягу в Україні. В 2016 році реалізовано продукції на суму 254,5 млрд. грн., що складає 21,5% промислової продукції. У 2018 році частка харчової промисловості у загальних обсягах реалізації промислової продукції становила 24,4%, включаючи напої і тютюнові вироби [6].

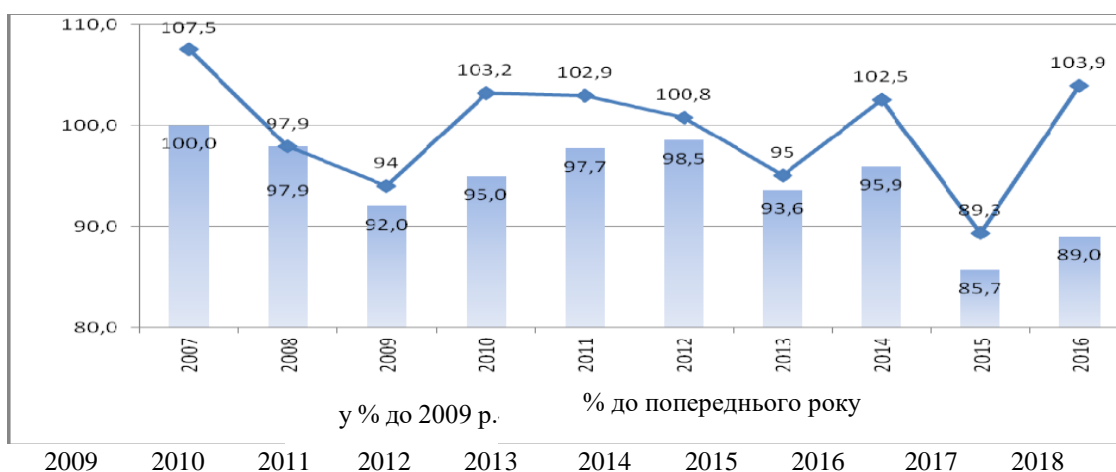


Рис. 2. Динаміка індексів виробництва продукції харчової промисловості України 2009 року по 2018 рік [9]

На регіональному рівні розподіл по обсягах виробництва за 10 років також змінився. У 2007 році лідерами у виробництві продукції харчування були: м. Київ (20,4% загальнодержавного обсягу виробництва продуктів харчування), Київська область (7,8%), Донецька (7,5%), Дніпропетровська (6,8%), Вінницька (6,2%) та Харківська (5,1%) області. Названі шість регіонів у 2016 році забезпечували 53,8% обсягу виробництва харчової продукції в Україні.

У 2016 році найбільші обсяги виробництва мали м. Київ (18,1%), області - Вінницька (8,8%) Київська (7,6%) Полтавська (7,45%), Дніпропетровська (7,13%), Харківська (6,2%),

Черкаська (6,1%). Сім регіонів забезпечили 61,5% обсягів виробництва харчової промисловості України у 2015 році [56].

У 2018 році порівняно з попереднім періодом сім областей знизили обсяги виробництва в середньому на 2-7%, а саме: Волинська (-7%), Дніпропетровська (-5%), Рівненська (-7,1%), Житомирська (-2,7%), Херсонська (-2,2%) та Чернівецька область (-1,1%). Усі інші області мали позитивну динаміку індексів виробництва [7].

Значення харчової промисловості для значної частини областей дуже важливе, так як її вага в загальному обсязі реалізованої продукції цих регіонів займає по над 35% (рис. 3).

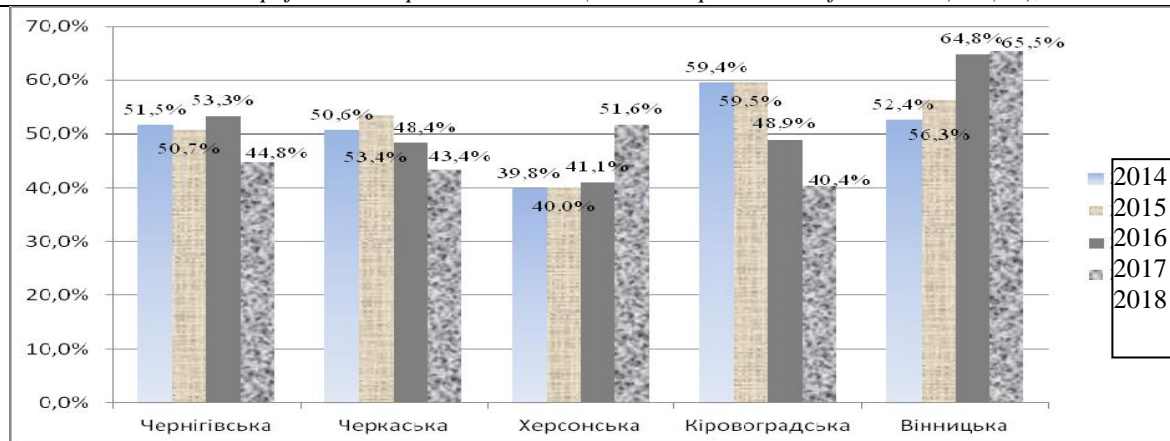


Рис. 3. Динаміка частки харчової промисловості в загальному обсязі реалізації продукції по окремих регіонах України у 2014-2018 роках, % [8]

Серед п'яти виділених регіонів, у 2018 році три області зменшили дохід від реалізації продукції харчової галузі в середньому на 5-8%. Тільки Херсонська та Вінницька області збільшили частку від реалізації харчової продукції в загальному обсязі доходу на 10,5% та 0,8% відповідно.

Аналіз основних показників розвитку харчової промисловості за п'ять років наведено в табл. 1. 3

2012 по 2018 роки обсяги реалізації харчової промисловості збільшився на 93%. Частка прибуткових підприємств порівняно з 2012 роком збільшилася на 8,3%. Але це не покращило становище з прибутковістю. До 2014 року чистий прибуток мав позитивну динаміку росту, але в наступний період 2016-2018 р. темп зниження прибутку склав в середньому 3,1% щорічно.

Таблиця 1

Динаміка основних показників економічної діяльності підприємств харчової промисловості України за 2012-2018 рр.

Назва показника	Роки						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість підприємств тис. од	6551	6559	5768	6407	5528	5502	5198
Підприємства, які одержали прибуток, %	60,3	59,5	61,7	62,9	62,4	72,3	68,6
Підприємства, які одержали збиток, %	39,7	40,5	38,3	37,1	37,6	27,7	31,4
Дохід від реалізації млн грн	192,15	222,38	254,45	261,78	302,39	398,02	381,12
Чистий прибуток (збиток) тис. грн	2238,8	2303,6	7183,9	6531,7	-16906	-16553	-14601
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	419,2	427,2	417	404,1	350,8	321	315
Середньомісячна ном. заробітна плата одного штатного працівника, грн.	2137	2542	2898	3110	3380	4184	6069
Продуктивність праці, (тис.грн. на рік)	458,3	520,5	610,2	647,8	862	1239	1008
Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств, %	4,5	4,2	6,4	6,1	5,1	6,1	3,8
Загальний рівень рентабельності (збитковості) діяльності, %	0,9	0,8	2,5	2,3	-4,5	-3,3	-3,6

Рентабельність операційної діяльності була на середньому рівні, в загальній тенденції до зростання з 2011 по 2017 роки на 1% щорічно, крім 2018 року. Також, за досліджуваний період, зросли показники середньої заробітної плати в 3 рази та продуктивності в два рази. Але кількість працівників і підприємств харчової промисловості за шість років зменшилися на 21% та 25 % відповідно і цей факт є дуже негативною ознакою, враховуючи зростаючий рівень безробіття та частку промисловості в ВВП України. Аналіз трендів обсяги виробництва продукції харчової промисловості у 2018 та 2017 роках по окремих видах виявив, що: збільшилось виробництво м'яса великої рогатої худоби свіжого чи охолодженого –

на 17,2% (59,4 тис. тон у 2018 році та 50,7 тис. т у 2017 році); м'яса свійської птиці свіжого чи охолодженого – на 0,3% (що склало 712 тис. тон у 2018 році порівняно з 2017 роком) та на 4,8% (що відповідало 746 тис. тон у 2018 році); м'яса свійської птиці замороженого – на 13,8%, що на 35,4% більше ніж у 2018 році (245 тис. тон) [9].

На підставі аналізу статистичних даних за 2013 - 2018 роки можна зробити висновок, що дохід від реалізації харчової продукції в Україні має стійку тенденцію до зростання зі середньорічним темпом зростання 11,3%. У структурі реалізації по окремих групах товарів за 2016-2017 роки спостерігалася на ступня картина (табл. 2) [8].

**Динаміка обсягів реалізації по окремих групах товарів харчової промисловості
України за 2017-2018 рр.**

Групи товарів	2017 рік	2018 рік	Темп зростання 2018 р. до 2017 р. %
М'ясо та субпродукти, тис. т.	1215,73	1332,60	109,6
Соки та консервовані соки, тис. т.	595,07	571,00	95,9
Олія, маргарин та жири, тис. т.	3874,36	4585,00	118,3
Молочна продукція, тис. т.	1683,27	1629,60	96,8
Хліб, борошно, крупи, тис. т.	3245,59	3062,00	94,3
Цукор, тис. т.	1465,77	1970,00	134,4
Кондитерські вироби, тис. т.	616,19	596,00	96,7
Соуси, спреди, приправи, тис. т.	340,09	314,30	92,4
Спиртні напої, тис. дал.	30495,00	24799,00	81,3
Мінеральні води та безалкогольні напої, млн дал.	217,17	232,30	106,9
Сигарети, млрд. шт.	92,90	98,20	105,7

У 2018 році порівняно з 2017 роком збільшилися обсяги реалізації: м'яса та м'ясних субпродуктів на 9,6%, олії, маргарину та жирів на 18,3%, цукру на 34,4%, мінеральних вод та безалкогольних напоїв на 6,9%. Протягом досліджуваного періоду відбулося зменшення споживання: соків та консервів на 4,1%, молочної продукції – на 3,2%, хліба та хлібобулочних виробів на 5,7%, кондитерських виробів на 3,3%, бакалійної продукції на 7,6%, спиртних напоїв на 19,7%. Зниження попиту на продукцію є наслідком зниження купівельної спроможності населення, збільшення цін.

Вінницька область має багатогалузевий промисловий комплекс. Регіональна промислова політика спрямована на створення сприятливих умов для розвитку місцевих підприємств. За обсягами виробництва продовольчих товарів народного споживання область посідає одне з провідних місць в Україні. Основу промислового сектору регіону складають понад 300 потужних підприємств різних форм.

У переробній промисловості спостерігається зростання промислового виробництва на 12,0% (за рахунок збільшення обсягів у машинобудуванні, крім ремонту і монтажу машин і устаткування в 1,5 рази, у виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції –

на 13,9%, у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – на 12,9%, у виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів – на 9,6%, у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності – на 6,3%, у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – на 3,7%)(табл. 3) [8].

Сільське господарство – постачальник сировини для харчової промисловості. Вінниччина має один із найпотужніших серед регіонів України агропромисловий комплекс, який в останні роки демонструє високі темпи розвитку та вагомі результати господарювання.

Основу агропромислового комплексу області складають 774 сільськогосподарських підприємства, 1894 фермерських господарств, 282,6 тис. особистих селянських господарств, 130 великих підприємств харчової та переробної промисловості, біля 400 малих переробних підприємств, 103 агросервісних підприємств та організацій, 4 науково-дослідні станції, Вінницький національний аграрний університет, 8 коледжів та 1 технікум, інститут кормів і сільського господарства Поділля Національної академії аграрних наук України.

Обсяги реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності за 2016-2018рр.

Види діяльності	2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	млн грн	у % до всієї реалізованої продукції	млн грн	у % до всієї реалізованої продукції	млн грн	у % до всієї реалізованої продукції
Промисловість	53552,2	100,0	67033,1	100,0	69878,9	100,0
Добувна та переробна промисловість	44806,4	83,7	54496,4	81,3	57541,6	82,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	895,6	1,7	1314,8	2,0	1589,7	2,3
Переробна промисловість з неї	43910,8	82,0	53181,6	79,3	55951,8	80,1
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	35795,6	66,8	43124,7	64,3	44883,6	64,2
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	256,7	0,5	308,9	0,5	309,2	0,4
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	1943,5	3,6	2374,1	3,5	2860,3	4,1
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	1425,2	2,7	1874,1	2,8	1744,5	2,5
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	471,6	0,9	628,0	0,9	706,5	1,0
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	1242,9	2,3	1452,6	2,2	1548,8	2,2
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	1278,6	2,4	1419,4	2,1	1727,2	2,5
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	1217,3	2,3	1587,2	2,4	1771,3	2,5

За звітний рік темпи приросту обсягів виробництва в сільському господарстві, в порівнянні з попереднім роком склали 17 %, в тому числі в сільськогосподарських підприємствах – 26,1 %, в господарствах населення – 3,3 %. Обсяг виробництва валової продукції сільського господарства (у постійних цінах 2009 року) в 2018 році склав 21,3 млрд. грн.

Питома вага регіону у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції за 2017 рік складає 8,4 %. Аграрний сектор області за підсумками 2018 року займав лідируючі позиції в сільському господарстві: за обсягами виробництва валової продукції та на одну особу, за обсягами виробництва цукрових буряків, картоплі, плодово-ягідної продукції, м'яса, молока, за чисельністю поголів'я ВРХ, в т.ч. корів, та птиці.

Пріоритетним напрямком розвитку промисловості Вінниччини є харчова промисловість. У галузі працює понад 21тис. осіб,

середньомісячна заробітна плата – 10,5 тис. грн. Згідно даних ГУ статистики у Вінницькій області за 2018 рік індекс виробництва промислової продукції в харчовій галузі, порівнюючи з аналогічним періодом 2017 роком зріс на 7,4%, та становить 107,4% [58, 83].

Підприємства харчової та переробної промисловості збільшили обсяги виробництва по наступних позиціях (табл. 4) :

- яловичина і телятина свіжа чи охолоджена – на 2997 т.;
- свинина свіжа чи охолоджена – на 1396 т.;
- олія соняшникова та її фракції, нерафіновані – на 80570 т.;
- сир тертий, порошок, голубий та інший неплавлений – на 1286 т.
- борошно пшеничне чи пшенично-житне – на 45472 т.
- вироби макаронні неварені – на 285 т.

Зменшення обсягів виробництва за 2013-2017 рр. спостерігається по наступним підгалузям харчової промисловості:

- м'яса курей, курчат, свіже чи охолоджене (тушки) – зменшилось виробництво на -14647 т.

- маргарин і продукти пастоподібні зі зниженим чи низьким вмістом жирів – на 21906 т.

- хліб та вироби хлібобулочні, нетривалого зберігання – 10539 т.

- води натуральні мінеральні газовані – на 889,3 тис. дал.

Таблиця 4

Виробництво основних видів продукції харчової промисловості Вінницької області у 2014-2018 рр.

Підгалузі харчової промисловості	2014р.	2015 р.	2016р.	2017р.	2018р.	2018 р. (+, -)до 2014 р.
Яловичина і телятина, свіжі чи охолоджені – туші, напівтуші, четвертини необвалені, т	9962	10387	10893	11983	12959	2997
Свинина свіжа чи охолоджена – туші, напівтуші (уключаючи оброблені сіллю чи консервантами для тимчасового зберігання), т	2653	3040	4847	4677	4049	1396
Яловичина і телятина заморожені – туші, напівтуші, четвертини, відруби, т	1590	2553	2413	2495	1766	176
Свинина заморожена – туші, напівтуші, т	983	521	249	473	к	-983
М'ясо курей, курчат, свіже чи охолоджене – тушки, т	23614	23011	7897	19070	8967	-14647
М'ясо курей, курчат, свіже чи охолоджене – частини тушок, т	к	63753	69861	138784	134725	134725
Вироби ковбасні з печінки (ліверні) та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі (крім страв готових), т	84	71	55	35	22	-62
Сік яблучний, тис.л	33925,7	21618,3	17535,1	16472,6	28810,9	-5114,8
Суміші соків фруктових та овочевих, тис.л	к	13699,9	15568,4	16130,5	к	0
Овочі (крім картоплі), фрукти, горіхи, гриби та частини рослин їстівні інші, приготовлені чи консервовані з додаванням оцту чи оцтової кислоти, т	3318	3309	2641	2576	3413	95
Джем, мармелад, поре, желе, конфітюри, повидло, варення, з інших плодів і горіхів, піддані тепловому обробленню (крім продуктів гомогенізованих), т	22753	21165	20863	22966	31608	8855
Олія соняшникова та її фракції, нерафіновані (крім хімічно модифікованих), т	376622	351704	451302	475551	457192	80570
Маргарин і продукти пастоподібні зі зниженим чи низьким вмістом жирів (крім маргарину рідкого), т	41525	27537	19395	20272	19619	-21906
Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю не більше 1%, у первинних пакуваннях об'ємом нетто більше 2 л, т	270388	255465	247310	248396	236632	-33756
Масло вершкове жирністю не більше 85%, т	26216	23636	19785	19798	18321	-7895
Сир тертий, порошок, голубий та інший неплавлений (крім свіжого сиру, сиру із сироватки та кисломолочного сиру), т	9308	10121	8119	9441	10594	1286
Молоко та вершки згущені підсолоджені, т	2138	1632	1975	2202	2201	63
Борошно пшеничне чи пшенично-житне, т	191439	194207	254880	252298	236911	45472
Хліб та вироби хлібобулочні, нетривалого зберігання, т	45147	44024	39919	37406	34608	-10539

Продовження табл. 4

Підгалузі харчової промисловості	2014р.	2015 р.	2016р.	2017р.	2018р.	2018 р. (+, -)до 2014 р.
Печиво солодке (уключаючи сендвіч-печиво; крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао), т	15844	16883	13548	14454	15360	-484
Вироби макаронні неварені (крім виробів із вмістом яєць, з начинкою або приготвлених іншим способом), т	3775	5318	5806	5118	4060	285
Спреди та суміші жирові, що містять масову частку загального жиру від 50% до 85%, у тому числі молочного жиру в жировій фазі не менше ніж 25%, т	721	478	304	260	207	-514
Продукти молоковмісні, інші, т	33012	33651	41850	35549	31007	-2005
Води натуральні мінеральні негазовані, тис.дал	140,9	123,8	161,8	214,7	216,8	75,9
Води натуральні мінеральні газовані тис.дал	2336,3	1843,6	1900,9	1498,8	1447,0	-889,3
Води з додаванням цукру і речовин підсолоджувальних чи ароматизуючих, тис.дал	8712,8	6903,8	7026,7	7981,9	8526,2	-186,6

На підприємствах з виробництва харчових продуктів, напоїв індекс промислової продукції 2017 р. до 2016 р. становив 112,9%. В структурі обсягів реалізованої промислової продукції на виробництво харчових продуктів, напоїв припадає 66,8%. Стабільний спад виробничої діяльності з 2013 по 2018 роки спостерігається у молочній промисловості, горілчаній, борошно-круп'яній, овочево-консервній та пивної галузях. Найвищі темпи падіння виробництва характерні для виробництва соусів і продуктів для приготування

соусів; приправ та прянощів, спредів та сумішів жирових, коньяків, брендів, горілки, лікерів, вина виноградного, пива та газованих вод.

Найбільшими підприємствами харчової промисловості Вінницької області є (табл. 5): ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» (олія, маргарина продукція); ТОВ «Агрона Фрут Україна» (соки концентровані); ПАТ «Вінницька кондитерська фабрика» (кондитерські вироби); філія «Переробний комплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика» (переробка птиці);

Таблиця 5

Найбільші підприємства харчової промисловості Вінницької області

Підприємство	Сфера діяльності
Вінницька кондитерська фабрика, ПАТ (ТМ Roshen)	Кондитерські вироби, цукерки
Глуховецький каоліновий завод, ТОВ	Видобування каоліну
Маяк, ВАТ (ТМ Термія)	Електрообігрівальні прилади
Миронівський хлібопродукт, ПАТ (ТМ Наша ряба)	Виробництво та фасування курятини
Вінницький олійножировий комбінат, ПАТ (ТМ Віолія)	Олія, жири, маргарин, шроти
ТОВ «Сперко-Україна», Спільне Українсько-Іспанське підприємство	Фармацевтика
“Володарка”, ПАТ Офіційний партнер європейського виробника чоловічого одягу - ТМ "HUGO BOSS"	Одяг
Арісент Україна, ТОВ	Програмне забезпечення
ЛВН Лімітед, ТОВ (ТМ Nemiroff)	Горілчані вироби
Плазматек, ПАТ (ТМ Моноліт, ТМ Арсенал, ТМ Стандарт)	Виробництво зварювальних електродів
Терра Фуд, ТОВ (ТМ Ферма, ТМ Тульчинка, ТМ Біла Лінія, ТМ Вапнярка)	Виробництво сирів та молочної продукції
Барлінек Інвест, ТОВ (ТМ Барлінек)	Виробництво паркетної дошки
Люстдорф, ТОВ (ТМ Здоров'я, ТМ Люстдорф)	Виробництво молочної продукції
Вінницький молочний завод «РОШЕН», ПАТ	Перероблення молока, виробництво масла та сиру
«Агрона Фрут Україна», ТОВ	Концентровані соки, пюре, фруктові наповнювачі

ПАТ «Козятинський м'ясокомбінат» (м'ясо яловиче в напівтушах, м'ясо яловиче жиловане, субпродукти яловичі, м'ясні напівфабрикати, ковбасні вироби, копченості); ТОВ «ТЕРРА ФУД» (перероблення молока, виробництво та реалізація масла, спредів, сумішей та сиру); ПрАТ «Літинський молочний завод» (масло, сири сичужні, сири плавлені, сухе знежирене молоко, сироватка суха); ТОВ «Літинський м'ясокомбінат» (ковбасні вироби, субпродукти, м'ясо), фірма «Люстдорф» у формі товариства з обмеженою відповідальністю (молоко тривалого зберігання різної жирності, молочні напої з фруктовими наповнювачам, питне молоко для дитячого харчування, масло селянське, вершки, сухе молоко, кисломолочна продукція); ПАТ Вінницький молочний завод «Рошен» (перероблення молока, виробництво масла та сиру).

Продукція сільського господарства є ресурсною складовою виробництва в різних галузях національного господарства, а в харчовій промисловості – її основою. Від ступеня насичення ринку продовольчими товарами сільськогосподарської переробки, їхньої якості та ціни (доступності) залежить забезпечення населення продуктами харчування, що, у свою чергу, є одним з основних завдань виробництва.

З метою здійснення оцінювання перспектив розвитку експортного потенціалу харчової промисловості необхідно, насамперед, дослідити динаміку виробництва хоча б основних видів її продукції.

Сукупний обсяг експорту харчової промисловості у 2018 році склав 36362,8 млн дол. (22% загального обсягу експорту переробної промисловості). У 2015 році обсяги експорту продукції галузі за кордон були на рівні 27,1 % загального обсягу експорту. Вартість експортованих товарів з 2015 року по 2018 рік зменшилася на 1645,6 млн дол. Найбільше

скоротилися обсяги експорту: готових харчових продуктів (на 1049,6 млн. дол.) та рослинної продукції на 753,8 млн. дол. Експорт української аграрної продукції в країни ЄС в 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився майже на 1,6% і склав \$ 4 млрд. 242,4 млн. [3-9].

Безмитні квоти на ввезення деяких товарів харчової промисловості в країни ЄС за останні роки українські виробники повністю використовують, а саме за п'ятьма групами товарів: мед натуральний, цукор, крупи та борошно, виноградний та яблучний соки, кукурудза.

Аналіз індексів фізичного обсягу експорту та імпорту товарів харчової промисловості по найбільш вагомим групам товарів показав (рис. 4), що, наприклад, експортна діяльність по поставках м'яса та м'ясних субпродуктів уповільнилася з 115,2% у 2015 році до 111% у 2017 році.

Але темп зростання продажів за кордон м'ясної продукції був прибутковим і суттєво за три роки не знизився. Зростання обсягів експортування м'яса відбулося за рахунок свинини. Не зважаючи на всі кризи, виробництво її у світі зростає. Однією з причин цьому є підвищення попиту з боку Китаю, США, ЄС, а також нових азійських економік. Однак коло експортерів свинини є досить обмеженим – США, деякі країни ЄС. Теоретично це могло б дати вітчизняній харчовій промисловості шанс відновити свій вплив на світовому ринку. В Україні ще одним експортним товаром тривалий час була яловичина. Проте останні роки спостерігається поступове скорочення обсягів її реалізації за кордон. Необхідно відзначити, що дана тенденція є типовою для багатьох країн світу. Сьогодні світовий ринок яловичини переживає стагнацію споживання та спад виробництва. Світові лідери згортають виробництво цієї продукції, а азійські країни, якщо й нарощують, то лише для задоволення внутрішнього попиту.

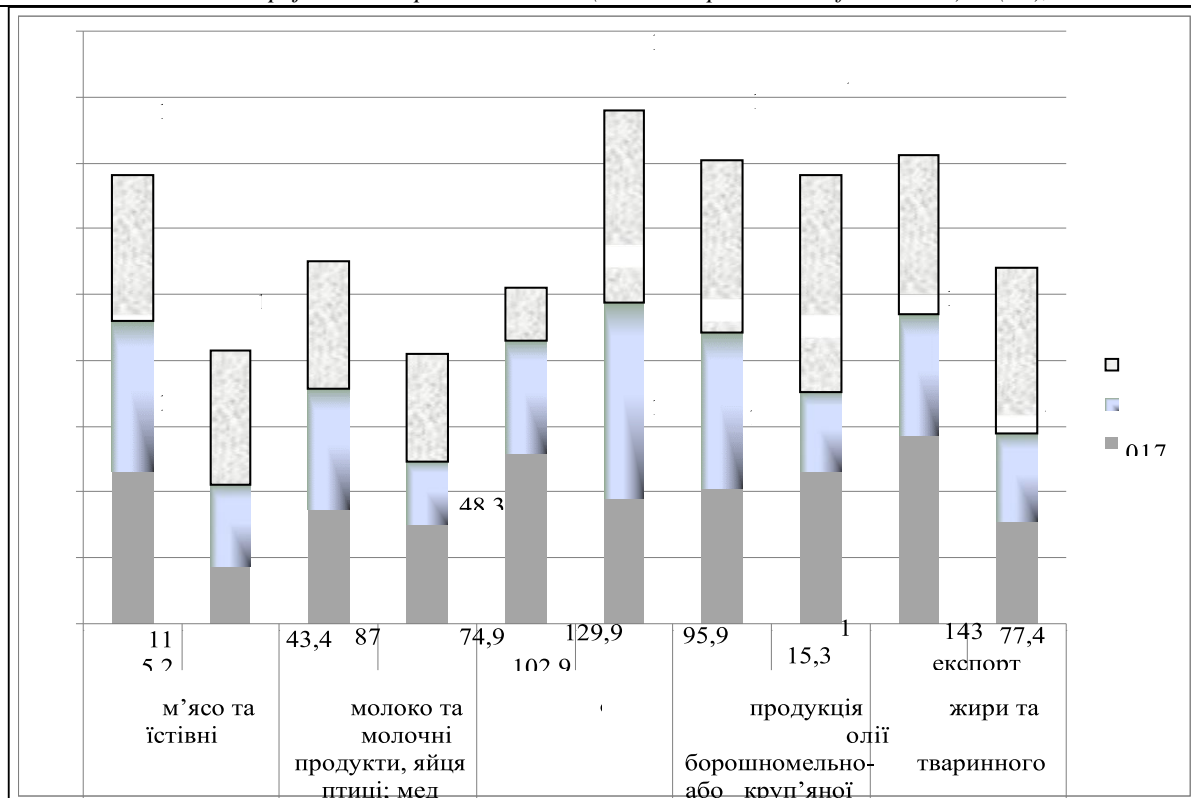


Рис. 4. Динаміка індексів фізичного обсягу експорту та імпорту товарів харчової промисловості України з 2015 по 2018 роки

Обсяги імпортованої продукції 2015 та 2016 років по даному сектору зменшувалися на 57-38% щорічно. Але вже у 2017 році обсяги імпорту м'яса збільшилися на 1,13%. Подорожчання виробництва м'ясної продукції та збільшення цін на цей вид товару відкрив ринок для більш дешевої продукції з Польщі, Білорусії. В прогнозований період з 2020 по 2021 роки аналітики передбачають зменшення обсягів експортованої продукції і збільшення імпорту по даній товарній позиції із-за суттєвого скорочення обсягів виробництва.

Основною проблемою харчових виробництв є проблема води. Усі підприємства потребують велику кількість води, що використовується безпосередньо в технології основного продукту (молокопереробна, спиртова, цукрова), для миття обладнання та інших цілей. Більшість цієї води у вигляді забруднених стоків виводиться із процесу та надходить у навколишнє середовище, стічні води підприємств харчової галузі є досить агресивними, забруднюють водні об'єкти органічними сполуками, солями амонію, завислими речовинами та хлоридами. Надходження забруднених стічних вод з високим вмістом органічних речовин у природні водоймища призводить до погіршення умов життєдіяльності гідробіонтів, оскільки на розклад таких сполук витрачається значна кількість розчиненого кисню, що за несприятливих погодних умов може призвести до загибелі водних організмів, що дихають киснем (замор риби, тощо).

Шкідливий вплив також має практика збирання стічних вод на полях фільтрації (цукрові, спиртові та молокопереробні заводи), це

призводить до утворення токсичних речовин з неприємним запахом, що забруднюють атмосферне повітря на значній території. Крім того під ці споруди необхідно відводити значні площі земельних угідь сільськогосподарського призначення. І бувають аварійні випадки, які приводять до забруднення довкілля.

Розглянутий в дослідженні стан основних засобів, як однієї зі складових виробничого потенціалу, вказує на необхідність підвищення обсягів інвестицій для відновлення швидкозношуваних виробничих потужностей харчових виробництв, ступінь зносу яких стабільно зростає (42-47% у 2018 р.), а завантаженість залишається досить високою: середня по галузі 60-70%, а у виробництві олії та тваринних жирів – 80%.

За цих умов застосування наявних знань і технологій є надійним потенціалом для підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва, а інвестиції в наукові дослідження і розробки відіграватимуть вирішальну роль для ефективнішого та стабільного виробництва більшої кількості продовольства.

Основною перешкодою в розвитку харчової промисловості залишається сировинно-експортна орієнтація агропродовольчого комплексу. Прибутковість промислового виробництва харчової продукції впродовж багатьох років залишається низькою, на відміну від виробництва сировини для її виготовлення. Високі ціни на сільськогосподарську продукцію, орієнтовані на світовий ринок, створюють ризики не лише для

вітчизняних товаровиробників харчових продуктів, а й для продовольчої безпеки країни, яка найкращим чином забезпечується справедливими й добре функціонуючими ринками.

Значна частка економічної цінності продовольства додається на останніх етапах виробничо-збутових ланцюгів продовольчої системи, тобто на переробних підприємствах та в роздрібній торгівлі, які разом створюють значний сегмент економічної діяльності. І лише в кінці харчового ланцюга споживач здійснює свій вибір і визначає продовольчі переваги, що врешті впливають на обсяги виробництва продукції.

Висновки. Харчова промисловість відіграє надзвичайно важливу роль в економіці держави та незважаючи на наявність багатьох проблем, ця галузь може й повинна залишатися провідним сектором національного промислового виробництва. Втім, для цього важливо вирішити ряд стратегічних завдань: здійснення якнайшвидшої комплексної модернізації харчових виробництв, спрямованої на інтенсифікацію відтворювальних процесів; упровадження у виробничий процес новітніх досягнень науки та техніки; забезпечення зростання обсягів інвестицій для посилення інноваційної діяльності; впровадження ресурсозберігаючих і маловідходних виробництв; розробки нових та вдосконалення існуючих продуктів; здійснення контролю за якістю і безпекою продовольчих товарів на основі методик системи HACCP, систем менеджменту якості за міжнародним стандартом серії ISO 9000; систем екологічного менеджменту харчових виробництв відповідно до міжнародного стандарту серії ISO 14000; розробка та впровадження дієвих механізмів підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках тощо.

Отже, на сучасному етапі факторами, що стримують активну участь України в експортно-імпорتنій діяльності агропродовольчими продуктами, є:

- брак стратегічних та організаційних засад цієї діяльності на рівні держави;
- недосконалість правової бази, невпорядкованість фінансово-платіжної системи;
- низькі купівельна спроможність і попит населення; специфічні умови формування ринкового середовища;
- наявність тіньової економіки.

Тому стратегія розвитку харчової промисловості має бути комплексною, що враховує підгалузеву диференційованість за величиною виробничого та трудового потенціалів, вагу окремих товарних груп в експортній діяльності країни.

Перспективним напрямом розвитку повинна стати мобілізація капіталу в оновлення основних засобів, у впровадження інноваційних технологій. Напрями інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості України мають визначатися з урахуванням світових тенденцій

розвитку галузі, внутрішнього та зовнішнього попиту на окремі види інноваційної продукції. Для досягнення вищесказаного потрібні: держана підтримка інвестицій в наукові дослідження; податкове стимулювання інноваційної діяльності; збільшення частки експорту продовольчих товарів; створення сприятливих умов для притягнення іноземного капіталу, кредитування модернізації існуючих та будівництво нових підприємств, підтримка ресурсної бази АПК і оптимізація їх взаємодії.

Таким чином, пріоритетним напрямом подальшого розвитку галузі харчової промисловості залишається технічне переоснащення та модернізація підприємств з виробництва харчових продуктів та напоїв на якісно новій технічній і технологічній базі. Впровадження сучасних технологій європейського рівня дасть змогу: здійснювати комплексну переробку сільськогосподарської сировини в продукти харчування високого ступеню готовності, значно розширити асортимент і якість продовольчих товарів, удосконалити систему ціноутворення та наситити цією продукцією внутрішній споживчий ринок із збільшенням поставок на експорт. Це в свою чергу, дозволить підвищити економічну ефективність і рентабельність виробництва продукції харчової промисловості.

Список літератури

1. Проект Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/discussion/proekt-serednostrokovogo-planu-priorytetnyh-dij-uryadu-do-2020-roku/>
2. Білокінна І.Д. Інституційне забезпечення розвитку аграрної сфери. *Науковий журнал Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. №18. С. 33-36.
3. Трегобчук В.М., Юзефович А.Ю., Крисанов Д.Ф. та ін. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК. К. 2012. 34 с.
4. Кропивка М.Ф., Митрохіна О.О. Перспективи розвитку харчової промисловості України. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. Мелітополь. Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс». 2011. № 4 (20). С.212-217.
5. Новойтенко І.В., Слободян Н.Я., Малиновський В.В. Перспективи розвитку харчової промисловості в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки: зб. наук. пр. Миколаївський нац. у-т ім. В.О.Сухомлинського. 2015. Вип. 11. С.454-460.
6. Офіційна веб-сторінка Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL : <http://www.minagro.gov.ua>.
7. Офіційний веб-сайт Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної

адміністрації.
<http://www.dmsrr.gov.ua/programi-ta-plani-ekonom%1%96chnogo-%1%96-socz%1%96alnogo-rozvitku-v%1%96nniczko%1%97-oblast%1%96>

URL: 8. Статистичний щорічник Вінницької області за 2018 рік. Вінниця, 2019. 499 с.
 9. Зовнішня торгівля України за 2017 рік: статистичний збірник. Київ: вид.-во Держ. служба стат. України. 2018. 102 с.

Леонтьев Рудольф Георгиевич

*д-р экон. наук, профессор,
 почетный работник высшего профессионального образования РФ
 главный научный сотрудник ВЦ ДВО РАН,
 г. Хабаровск, Российская Федерация*

ЛУКАВСТВО ОППОНЕНТА О ДИСКУССИОННЫХ МОМЕНТАХ И НЕДОСТАТКАХ ИССЛЕДОВАНИЯ ОБ АЭРОПОРТАХ МВЛ

Leontyev R.G.

*Computer center of the Far East office Russian Academy of Sciences
 Khabarovsk, Russia*

THE OPPONENT'S DEAD ON DISCUSSIONAL POINTS AND DISADVANTAGES OF THE RESEARCH ABOUT MVL AIRPORTS

Аннотация. В статье подвергнуты анализу представленные в отзыве официального оппонента (профессора) его лукавые формулировки дискуссионных моментов и недостатков исследования менеджмента аэропортами местных воздушных линий. Доказано, что эти формулировки являются не только фальсифицированной, но и вообще неуместной информацией, предназначенной для придания данному отзыву видимости высококвалифицированного документа государственной научной аттестации и тем самым запутать все экспертное сообщество и других представителей научной общественности о релевантности, рассмотренной оппонентом диссертации.

Annotation. The article analyzes the sly formulations of the controversial points and shortcomings of the study of the management of local airlines, presented in the review of the official opponent (professor). It has been proven that these formulations are not only falsified, but generally inappropriate information intended to make this review appear as a highly qualified document of state scientific certification and thereby confuse the entire expert community and other representatives of the scientific community about the relevance of the dissertation considered by the opponent.

Ключевые слова: Аэропорты, местные воздушные линии (МВЛ), государственная научная аттестация, диссертация, отзыв официального оппонента, фальсифицированные оценки, дискуссионные моменты и недостатки диссертации.

Key words: Airports, local airlines (LAL), state scientific certification, dissertation, official opponent's review, falsified assessments, debatable points and dissertation shortcomings.

Между невежеством и знанием
 лежит пропасть.
Японская пословица

В «диссертационный совет ДМ 223.005.02 при Морском государственном университете им. адм. Г.И. Невельского» поступил «Отзыв официального оппонента д.э.н., проф. А.П. Латкина на диссертационную работу Милой Александры Витальевны на тему: «Управление инфраструктурой аэропортов малой интенсивности полетов, представленную на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – «Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами: транспорт)». Указанный отзыв содержит следующие 6 разделов: «1. Актуальность темы исследования»; «2. Соответствие диссертации специальности совета»; «3. Обоснованность, достоверность и новизна

научных выводов, положений и рекомендаций диссертации»; «4. Личный вклад и практическая значимость полученных автором результатов»; «5. Дискуссионные моменты и недостатки диссертации»; «7. Общая оценка диссертации». К великому сожалению, и здесь следует констатировать, что директор Института международного бизнеса и экономики ВГУЭС Латкин А.П. непростительно совершил элементарную арифметическую ошибку – не смог правильно подсчитать и обозначить цифрами шесть разделов своего пятистраничного отзыва – и явно халтурно «подмахнул» его не читая.

Проведенный в настоящей работе ниже критический анализ содержания раздела «5. Дискуссионные моменты и недостатки диссертации» отзыва официального оппонента Латкина А.П. позволил выявить следующие негативные обстоятельства.

Пятый раздел отзыва официального оппонента Латкина А.П. - «5. Дискуссионные моменты и